

Kort begrip van hulpmiddelen ter genezing van eenige kwalen van paarden, koebeesten, schapen en zwynen

<https://hdl.handle.net/1874/31835>

gee
KORT BEGRIP

VAN

HULPMIDDELEN

TER GENEZING VAN

EENIGE

KWALEN

VAN

PAARDEN, KOEBEESTEN,

SCHAPEN EN ZWYNEN.

DOOR

A. MEURSINGE,

Apotheker te Meppel.

Te Zwolle, by
M. EN H. TIJL, Boekverkoopers

1809.

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT

K. B.

B E R I G T

A A N D E N

L E Z E R.

Geenszins was myn voornemen, om in dit Kort Begrip een wydloopig berigt te geven, uit wat oorzaak de Ziekten of Kwalen der Paarden, Koebeesten Schapen en Zwynen zyn voortgekomen. Maar alleen Hulp, of Geneesmiddelen aan de hand te geven, voor zulken die reeds met die Kwalen beebt zyn, gelyk hier na volgen zal, en die dienstig zyn ter verkryging van hunne vorige Gezondheid, ten nutte voor den Landman; wenschende dat de Lezer hier mede zyn voordeel doen moge:

Terwyl, om alle verkeerde Hulpmiddelen door Nadrukken voor te komen, geene Exemplaren voor echt erkend worden, dan die door my eigenhandig onderreckend zyn,

A. Merinsinge

I N H O U D
D E R
K W A L E N.

- 1 Voor een Paard dat ongesteld is, en men zelve niet weet wat de Kwaal is.
- 2 Voor een Paard dat geen' genoegzamen afgang heeft.
- 3 Voor een Paard dat geen' afgang heeft.
- 4 Maar voor een Paard dat geen afgang heeft, en brandig of hitzig is van binnen.
- 5 Een ander.
- 6 Klissteer voor een Paard.
- 7 Voor een Paard dat den gewonen Droes heeft, of dat zyn gewoon Voeder niet wil eten.
- 8 Een ander.
- 9 Nog een ander.
- 10 Zalf tegen den gewonen Droes.
- 11 Voor een Paard dat den kwaden Droes heeft.
- 12 Zalf tegen den kwaden Droes.
- 13 Voor een Paard dat Wormen heeft.
- 14 Voor een Paard om goed adem te halen, dat dempig is of hoest, en meer andere Ziekten van diep aard.

I N H O U D:

- 15 Voor een Paard dat vervangen of styf is.
- 16 Voor een Paard dat de Pleuris heeft
- 17 Voor een Paard dat Kolyk of Buikpyn heeft.
- 18 Voor een Paard dat niet Pifsen kan.
- 19 Een ander.
- 02 Nog een ander.
- 21 Voor een Paard dat Bloed pift.
- 22 Voor een Paard dat te hard gersjen is, of boven zyn kracht heeft getrokken.
- 23 Voor een Paard dat het zoo genoemde Longevuur of ontfeking in de Long heeft, en wel byzonder voor 't galachtige.
- 24 Voor een Paard dat vergif of veeren in 't lyf heeft gekiegen.
- 25 Voor een Paard dat de Varen heeft.
- 26 Voor een Paard dat aan de Long, Lever, Milt of Nieren gekwetst is.
- 27 Voor een Paard dat te veel of te sterk afgang heeft.
- 28 Voor een Paard dat de Koorts heeft.
- 29 Voor een Paard dat Hoofdpyn heeft.
- 30 Voor een Paard dat Oogkwalen heeft.
- 31 Voor een Paard dat ongemak in den mond heeft.
- 32 Voor een Paard dat de klem in den mond heeft.
- 33 Voor een Paard dat de uitwendige Wormen heeft.
- 34 Voor een Paard dat Schurft is.
- 35 Voor een Paard dat Boeglammig is, of zich verboegd heeft, anderen noemen het verrukken.
- 36 Voor

I N H O U D.

- 36 Voor een Paard tegen eenige Accidenten welke ontstaan zyn uit verwrikking, verstuiking of anderszins.
- 37 Voor een Paard tegen allerlei opene Wonden.
- 38 Voor een Paard dat inrottende en stinkende Wonden heeft.
- 39 Voor een Paard om de vliegen van de Wonden te houden.
- 40 Voor een Paard om het bloeden te beletten by allerlei Kwetsuren.
- 41 Voor een Paard dat, door het Zadel of eenig ander getuig, gedrukt is.
- 42 Voor een Paard tegen vele Gezwellen, waar dezelve ook zyn.
- 43 Voor een Paard om een Gezwel te doen ryp worden.
- 44 Voor een Paard dat de Spatten of Overhoeven heeft, of Overkoot is.
- 45 Voor een Paard dat Moekvoeten heeft.
- 46 Voor een Paard dat zich op de kroon van de voet getrapt heeft.
- 47 Voor een Paard dat vernageld is, spykers, glas, of iets anders in de Voet heeft.
- 48 Voor een Paard dat Wratten heeft.
- 49 Voor een Paard dat een scheur in de Buik of Liezen heeft.
- 50 Voor een Paard dat Luizen heeft.
- 51 Voor een Paard dat de Kram in het Been, of Beenen heeft.
- 52 Voor een Merrie Paard dat niet van de Heagst wil houden,

I N H O U D.

- 53 Voor een Merrie Paard dat niet Hengftig wordt.
- 54 Voor een Paard dat niet groeit.
- 55 Hulpmiddelen voor Koe Beesten en Ofsen.
- 56 Remedie voor Beesten.
- 57 Voor een Beest dat Ziek is, en men zelven niet weet wat de Kwaal is.
- 58 Voor een Beest dat Teuws is, of niet wil eten.
- 59 Voor een Beest dat het lyf zwelt of zuchtig is.
- 60 Voor een Beest dat veel Kucht of Hoest
- 61 Voor een Beest dat het venyn of vliegende wrang heeft.
- 62 Voor een Beest dat niet kan Plafen
- 63 Voor een Beest dat Bloed Pist, of zoogenoemde Rode Meest heeft; anderen noemen het Weer Weide.
- 64 Voor een Koe die met het vuil blyft staan, of daar het vuil niet af wil.
- 65 Voor een Koe die gekalfd heeft.
- 66 Voor een Koe die Naperfing of Navlagen heeft van het Kalven.
- 67 Voor een Koe die de Melk niet wil laten schieten.
- 68 Voor een Koe die banden heeft van binnen, waar door verhindert wordt om haar vrucht voort te brengen, anderen noemen het strik-bullen.
- 69 Voor een Beest dat aan de Wind is.
- 70 Voor een Beest dat alleen de Wind in de Ingewanden heeft, het zy Kolyk of Luik pyn.
- 71 Voor een Beest dat de Wrang heeft.
- 72 Voor een Beest dat vervangen of styf is.

I N H O U D.

- 73 Voor een Beest dat het lyf buiten heeft.
- 74 Voor een Koe Beest dat op het Kalven staat.
- 75 Voor een Beest dat Wormen heeft.
- 76 Voor een Beest dat de Koorts heeft.
- 77 Voor een Beest dat Hoofdpyn heeft.
- 78 Voor een Beest dat te veel of te sterk afgang heeft.
- 79 Voor een Beest dat besmettelyke Ziekte heeft.
- 80 Voor een Beest dat gallig is, of overvloed van galle heeft.
- 81 Voor een Koe Beest die het Gier of Ellet zwelt.
- 82 Voor een Koe Beest dat zeeze Pappen of kloven in de Speenen heeft.
- 83 Voor een Beest dat ongemak in den mond heeft.
- 84 Voor een Beest dat Schurft is.
- 85 Voor een Beest dat Luizen heeft.
- 86 Voor een Beest dat Oogkwalen heeft.
- 87 Voor een Beest om diktens te verdryven, het zy door stooten, schoppen of uit andere oorzaken voortgekomen.
- 88 Voor een Beest om een gezwel te doen ryp worden.
- 89 Voor een Beest in allerlei opene Wonden.
- 90 Voor een Beest dat inrottende en stinkende Wonden heeft.
- 91 Voor een Beest tegen de vliegen by opene Wonden.
- 92 Om een Koe Beest droog te maken dat het geen Melk meer zal geven.
- 93 Voor een Beest om het bloeden te beletten by allerlei Kweetsuren.

- 94 Klisfeer voor een Beest.
- 95 Voor een Beest dat Wratten heeft.
- 96 Voor een Beest dat een scheur in de buik of liezen heeft, anderen noemen het de buik ontzonden.
- 97 Voor een Koe die niet van de Bul wil houden, en dus wederom Varig of Bultsch wordt.
- 98 Voor een Koe die niet Varig, Vrolyk of Bultsch wordt.
- 99 Hulpmiddelen voor Schapen.
- 100 Behoed Middel voor Schapen tegen de Wrang.
- 101 Voor Schaapen die het Ruit hebben of schurft zyn.
- 102 Voor Schapen die het slimme Ruit hebben.
- 103 Voor een Schaaap dat de Dol in het hoofd heeft.
- 104 De overige Hulpmiddelen tot de genezing voor de Schaapen, kan men na zien op de volgende No. voor de Beesten.
- 105 Voor een Zwyn of Verken.
- 106 Voor een Zwyn dat vervangen of styf is.
- 107 Voor een Zwyn dat de Wrang heeft.
- 108 Voor een Zwyn dat Jongen heeft.
- 109 Voor een Zwyn dat niet wil eten.
- 110 Voor een Zwyn dat teuws is, of van het eten is, en van zyn gewoon voeder niet gebruikt.
- 111 Voor Jonge Zwynen of anders genoemd Biggen of Keuen, die te veel afgang hebben, en dan doorgaands sterven.
- 112 Voor een Zwyn dat geen afgang heeft.
- 113 Voor een Zwyn dat niet Pissen kan.

KORT BEGRIP

TER GENESING VAN EENIGE KWALEN

V A N

PAARDEN, KOEBEESTEN,

SCHAPEN en ZWYNEN.

No. 1.

*Voor een Paard dat ongesteld is, en men
zelfs niet weet wat de Kwaal is.*

Neemt daa dit volgende Poeder:

Boontjes Bakelaar,

Gentiaan Wortels,

Calmus ———

Alans ———

Salpeter, van elks 4 lood.

Ammoniak Zout 1 lood.

Dit te samen tot een Poeder gemengd, en daar
van 2 maal daags een lepel vol ingegeven, met
water gemengd.

No. 2.

*Voor een Paard dat geen genoegzamen
afgang heeft.*

Geest dien dan 1 lood Jalappe of 1 lood Aloë
sijn gewreven, met water gemengd, op eens in,

Δ

No.

No. 3.

Voor een Paard dat geen afgang heeft.

Geeft het dan 2 lood fyn gefneden Appel Co.
loquint met water op eens in.

NB. Men moet 't Paard niet eerder Voeder
geven als 't Purgeeren gedaan is, en dan zag
Voeder.

No. 4.

*Maar voor een Paard dat geen afgang heeft,
en brandig of hitfig is van binnen.*

't Welk men doorgaans kan gewaar worden door
't menigvaldig drinken; dan geeft men op eens in
2 lood Poeder van Rhabarbar,
met 1 lood fyn gevreven Salpeter, met
Karnemelk gemengd.

No. 5.

Een ander.

Men kan ook gebruiken 6 of 8 lood Wonders
zout van glauber in kokend water gesmolten, in
eens te geven.

No. 6.

Clisteer voor een Paard.

Zoo 't mogt gebeuren dat de afgang te laag na
't eijde zat, dan moet men Clistereeren met water,
zoete melk, oly, en zout, van elks na rato. De
Clisteer moet bloed warm wezen, No

No. 7.

*Voor een Paard dat de gewone Droes
heeft, of dat zyn gewoon Voeder
niet wil eeten.*

Neemt dan Fenegriek 6 lood
Gesneden en gestoten Sevenboom
bladeren ————— 4 lood,
Bloem van Zwavel 4 lood,

te samen wel gemengd; hier van 2 of 3 maal daags
een gewone lepel vol onder 't Voeder gemengd,
en zoo het in 't geheel niet wil eeten, dan van
dit Poeder 2 of 3 maal daags 2 lepels vol, met
water gemengd in te geven op de gewone wys,
uit een Hooren, met het hoofd opgehaald.

No. 8.

Een ander.

Ook kan men dit gebruiken:

Neemt 4 lood Bakelaar
8 lood Fenegriek
4 lood Bloem van Zwavel
4 lood Sevenboom bladeren

te samen wel gemengd tot een Poeder als boven-
staande ingegeven of onder 't Voeder gemengd.

No. 9.

Een ander.

Neemt $\frac{1}{2}$ pond Bakelaar

A 2

$\frac{1}{2}$ pond

$\frac{1}{2}$ pond Antimonium.

$\frac{1}{2}$ pond Bloem van Zwavel.

te zamen wel gemengd tot een Poeder. 3 maal
daags een lepel vol in te geven als voren.

No. 10.

Zalf tegen de gewone Droës.

Als een Paard dik achter de kakebeenen is, ge-
lyk doorgaans geschiedt, neemt dan Althe Zalf
en smeert daar mede 2 of 3 maal daags, of neemt

2 lood dikke Therpentyn.

4 lood Verkens Vet.

te zamen gemengd en mede te smeren als boven.

No. 11.

Voor een Paard dat de kwade Droës heeft.

Neemt 8 lood Bakelaar.

4 lood Bloem van Zwavel

4 lood Sevenboom Bladeren

2 lood Meester Wortel

2 lood Salpeter

1 lood Ammoniac Zout.

te zamen wel gemengd tot een Poeder. 3 maal
daags een gewone lepel vol met water gemengd in
te geven; maar als 't geen genoegzame afgang
heeft, dan eerst ingegeven

3 lood Rhabarber Poeder

met $\frac{1}{2}$ lood Salpeter Poeder

met water gemengd

No. 12.

Zalf tegen de kwaade Droes.

Het Paard met dit volgende achter de kakebe-
nen en op de neus gefmeerd 2 of 3 maal daags.

Neemt 4 lood dikke Therpentyn

4 lood Lauwrier Oly

2 lood Verkens Vet

te famen koud onder elkander gevoerd.

No. 13.

Voor een Paard dat Wormen heeft.

Neemt 8 lood Bakelaar

2 lood Vaaren Wortel

4 lood Sevenboom Bladeren

2 lood Coloquint Appel

2 lood Aloë

4 lood knoppen van Alfem

te famen tot een Poeder gemengd 3 of 4 maal
daags twee lepels vol met water gemengd in te
geven.

Voor een Veulen 3 maal daags een lepel vol.
(zie ook voor een Beest No. 75.)

No. 14.

*Voor een Paard om een goede adem te ha-
len, dat Dempig is of haest, en meer
andere Ziekten van dien aart.*

Neemt 1 lood Duivels Drek

4 3

4 lood

- 4 lood Alands Wortel
- 6 lood Bakelaar
- 2 lood Gentiaan Wortel
- 4 lood Anys Zaad
- 2 lood Meester Wortel
- 6 lood Fenegriek
- 8 lood Lyn Koek.

alles sijn gestoten en te samen gemengd tot een Poeder 2 of 3 maal daags een lepel vol met water gemengd in te geven.

No. 15.

Voor een Paard dat vervangen of styf is.

't Welk dikwyls gebeurd door dien een Paard boven maten warm is, en dan schielyk koud wordt, of dat men het koud water geeft te drinken; men doet 't zelve dan eerst aderlaten, en geeft dan die volgende in eens in,

- 4 lood Bakelaar
- 1 lood galanga wortel
- $\frac{1}{2}$ lood gember wortel

te samen gemengd tot een Poeder in warme Karnemelk, en het Paard toegedekt en in stroo gezet op dat het aan het zweeten kooft, en zoo 't mogt gebeuren dat het geen genoegzaame uitwaseming kreeg, dan moet men het vorenstaande op de helft vermeerderen en $\frac{1}{2}$ lood opium er onder doen.

No.

No. 16.

Voor een Paard dat de Pleurjs heeft.

Moet men een goede Aderlating doen, en dan dit Poeder met warme Karnemelk op eens in te geven

2 lood Rhabarbar

4 lood Bakelaar

2 lood Anyszaad

$\frac{1}{2}$ lood Salpeter

te samen tot een Poeder gemengd.

No. 17.

Voor een Paard dat het Colyk of Buikpyn heeft.

Neeimt 4 lood Anyszaad

2 lood Rhabarbar

te samen gebracht tot een Poeder met een half oord Anys en wat Water op eens in te geven.

No. 18.

Voor een Paard dat niet Pissen kan.

Gebruikt men wel groene Zeep en Zout onder elkander geroerd, hiervan met een veer in de gewone waterloosing gestreken, tog als dit niet spoedig helpt, dan moet men tot deze volgende middelen overgaan.

No. 19.

Voor een Paard dat niet Piffen kan:

Als de Kwaal uit Winden ontftaat :

Neemt dan 1 lood gefloten Meester Wortel

4 lood gefloten Anyszaad

2 lood gefloten Rhabarbar

4 lood Lyn Oly

te famen wel gemengd op eenmaal ingegeven.

No. 20.

Voor een Paard dat niet piffen kan:

Als de Kwaal uit koude ontftaat:

Neemt dan 2 lood gefloten Bakelaar

1 lood gefloten Meester Wortel

2 lood gefloten Rhabarbar

2 lood gezuiverd Verkenz vet

$\frac{1}{2}$ lood Genever oly

te famen wel gemengd met wat warme Zoetemelk
op eens in te geven.

No. 21.

Voor een Paard dat Bloed piff:

Neemt $\frac{1}{2}$ lood Opium

3 lood Aitha Syroop

8 lood Boom oly

te famen wel gemengd op eens ingegeven:

Zie verder top No. 63. van een Koebeest als
het Paard geen afgang heeft.

No. 22.

*Voor een Paard dat te hard geveden is,
of boven zyn kragt heeft getrokken.*

Neemt dan tot verzagting 2 lood Althea wortels
gesneden en gestoven, en dan tot slym gekookt in
water dat er 6 lood overblyft, doet daar by

4 lood Lyn of Boomoly

4 lood Siroop

4 lood Brandewyn

te samen wel onder elkander gemengd. op eens
ingegeven. En geeft het Haver in water gekookt
te drinken, met Eys er in gemengd.

No. 23.

*Voor een Paard, dat het zogenoemde Longe-
vuur heeft, of ontfeking in de Long, en
wel byzonder voor 't Galachtige.*

Neemt $\frac{1}{2}$ pond Cremer Tart

2 lood Salpeter poeder

4 lood Rhabarber poeder

dit te samen in 2 kan Karnemelk gemengd, en
dan in 2 dagen ingegeven, ieder keer $\frac{1}{2}$ part.
eerst wel omgeschud.

No. 24;

Voor een Paard dat vergift of Veeren in $\frac{1}{2}$ lyf heeft gekregen.

Geeft dan een goede Purgatie van 2 lood fyn gefneden Appel Coloquint met water op eens in.

No. 25.

Voor een Paard dat de Vaaren heeft.

Dez: kwaal openbaard zich aan de fchoft of achter de ooren met een dikte: geeft eerst een goede Purgatie van 2 lood fyn gefneden Appel Coloquint met $\frac{1}{2}$ lood fyn gevreven Salpeter. 's morgens nugteren op eens in met water, en laat het Paard 3 of 4 uur staan, eer dat men het Voeder geeft, op dat de Purgatie een goede uitwerking heeft.

Neemt dan den volgenden dag van dit volgende Poeder, 's morgens en 's avonds 2 lepels vol onder wat Haver, of uit een hooren met water gemengd integeven tot zoo lang 't Poeder op is.

Neemt 4 lood Gentiaan Wortel

4 lood Bakelaar

6 lood Fenegriek

4 lood Bloem van Zwavel

6 lood Armenifche Kley

3 lood

8 lood Duivels drek
8 lood Sevenboom bladeren

dit alles fyn gestoten en wel onder elkander gemengd.

Indien de Vaaren al door gebroken en aan 't Eetteren is:

Neemt dan, by voorbeeld, 2 lood Venetiaansche Therpentyn, en 4 lood Blauwe Vitriool, te samen wel gemengd.

Hier in een Week van geraveld oud linnen gedoopt, doet die in de Vaaren een of tweemaal daags na dat de wonde eertert, overdekt de wonde met een Pleister van harde Basilicum of Diachelgom zalf, op linnen gesmeerd, als de enter eruit is, kan men in plaats van Venetiaansche Therpentyn, wecke Basilicum gebruiken.

No. 26.

*Voor een Paard dat de Long, Lever,
Milt of Nieren gekwetst is.*

Als de Long van een Paard gekwetst is, dan ziet men doorgaans eenig bloed uit de Neusgaten komen, als de Lever gekwetst is, dan komt ten eersten onder aan den Buik een dikts of gezwel te voorschyn, ook zwelt het gemacht zeer dik. Is de Milt beschadigd, dan vertoond zich eené hardigheid in de zyde die dik wordt, ook vergaat de

zeelust van de Paarden, en ze gaan steenen door de pyn, de Nieren beschadigt zynde, dan pisen ze bloed. Als men deze tekenen bespeurt, dan moet men eenige dagen aan malkander dit volgende ingeven.

Neemt 4 lood Boomoly.

1 door van een Ey

1 lood Kos Driakel

3 lood beste Brandewyn

dit wel onder elkander gemengd, in eens in te geven.

En geeft 't Paard te drinken by voorbeeld, een Emmer water, daar in gekookt is

$\frac{1}{2}$ pond Haver

4 lood gesneden en gestoten smeer wortel.

4 lood gesneden en gestoten Althea wortel.

in plaats van hunnen gewonen drank, en daar mede eenige dagen continueeren.

No. 27.

*Voor een Paard dat te veel of te sterk
afgàng heeft.*

Neemt 1 lood Rhabarber Poeder

$\frac{1}{2}$ lood Opium

6 lood Rode Wyn

te samen wel gemengd, in eens integeven, en als het niet bedzaard, dan 6 uur er na weer 't zelve

en

en geeft te drinken laauw water daar Lynkoek of
Tarwen Meel in gekookt is.

Of neemt ½ pond Beeste vet

4 lood Bakelaar Poeder

te samen gemengd in tarwen brood of meel, in 2
maal ingegeven een uur na elkander.

Of ziet, voor een Beest, No. 78.

No. 28.

Voor een Paard dat de Koorts heeft.

Deze komen voort uit onderscheiden oorzaken,
men geeft vooreerst in om te purgeeren, op dat
er geen verstopping komt 2 lood Poeder van
Rhabarber met water gemengd, in eens.

Ontstaat de Koorts uit slym of gal.

Dan neemt na de Purgatie:

2 lood Salpeter

8 lood Gentiaan Wortel

4 lood Salammoniak

dit te samen gemengd tot Poeder in drieën ver-
deeld, en dan 's morgens 's middags en 's avonds
een ingegeven met water.

Ontstaat de Koorts uit koude of slegt Voeder.

Neemt dan 4 lood Bakelaar

4 lood Gentiaan Wortel

2 lood Meester Wortel

te samen tot een poeder gemengd in drieën verdeeld, als vooren ingegeven.

Ontstaat de Koorts door de Pyn van een of ander uitwendig ongemak.

Dan doet men het Paard dikwyls purgeeren met zy van 2 lood Rhabarber Poeder of iets anders, 't welk zeer nuttig is voor de uitwendige kwaal om die te genezen.

No. 29.

Voor een Paard dat hoofdpyn heeft.

Dit is het teeken als een Paard hoofdpyn heeft, dat het geen Haver of Hooy wil eeten, loom en traag uitziet, men doet hetzelfde eerst Aderlaten aan den hals, en dan geeft men een Purgatie

Van 2 lood Rhabarbar

$\frac{1}{2}$ lood Salpeter

te samen tot een Poeder gemengd, op eenmaal ingegeven met water.

No. 30.

Voor een Paard dat oogkwaalen heeft.

De Oogkwaalen zyn menigerley, doch het is altoos goed om eerst een goede Purgatie in te geven van 2 lood Rhabarbar Poeder, of men kan ook gebruiken 6 of 8 lood wonder Zout van glau-
ber

ber in kokend water gesmolten, op eenmaal inge-
 geven, op dat uit het lichaam gene kwade vogten
 op de oogen trekken, in ontsteking der oogen
 neemt men verkoelende middels, by voorbeeld:
 Flier of Roosenwater, ook doet men daar wel in
 een weinig loodsuiker of wit vitriool, ook wei-
 broodsuiker of azyn van goud glid; van deze ver-
 koelende middels neemt men zoo veel als men
 wil, giet dezelve uit in een spoelkom of iets an-
 ders, maakt daar in nat een schone linnen lap of
 doek, bet of bevogtigt daar geduurig 't oog of
 oogen mede,

Gekwetste oogen:

Gebruikt men verzagende middels, by voor-
 beeld: Venetiaansche Therpentyn, ongezoeten
 Boter, Palm Oly, gezuyverd Verkens vet,

*En die een vlies, of anders genoemd de
 Houw, op 't oog hebben.*

Neemt dan een zuivere naald die krom is, met
 een zyden draad er in, ligt hier mede zeer voor-
 zigtig in de hoek van 't oog het Vlies op, haalt
 de naald er door, op dat de zyden draad er in
 kooft, ligt met de draad het vlies wat op, snyd
 met een schaar voorzigtig onder de draad het vlies
 door, neemt dan wat fyn gevreven broodsuiker,
 blaast die er in, door een schaar van een pen;
 men

men bindt een doek voor 't oog, op dat er geen togt in komt, wanneer er ontteking komt, moet men 't voorgaande water gebruiken.

Een ander.

Van minder omzigtigheid en gevaar om 't vlies, of Houw van het oog te krygen, neemt een weinig fyn gevreven vitriool, doet die in een schagt van een Pen, blaast dat in het oog, 'tzal spoedig genezen zyn, en zoo 't mogt gebeuren dat het niet volkomen genezen is, doet men 't zelve nog eens weer, ook kan men in plaats van wit vitriool, fyn gevreven broodsuiker gebruiken, doch die helpt zoo spoedig niet.

No. 31.

Voor een Paard dat ongemak in de mond heeft.

Als er eenig kwetzuur in demond is, dan neemt men zout water met wat azyn er onder, en wast daar mede de mond of wonde uit; dit gedaan zynde, neemt men Honig met wat Azyn te samen gemengd en smeert daar mede dikwyls de wonde, maar zoo er eenige verrotting is. 't welk men gemeenlyk *den Warer kanker* noemt, neemt dan 4 lood Roofen Honig, $\frac{1}{2}$ lood geest van Zee Zout, en $\frac{1}{2}$ lood geestig aftrekzel van Mirrhe, te samen wel onder elkander gemengd en bestrykt daar me

de de Wonde met een veer of vleugel, dit doet men 2 of 3 maal daags, tot dat het genezen is

Voor Bleyen aan de Tong en verhemelte des Monds, Lippen, en zoo voort.

Waar door de Paarden dikwyls het graazen belet wordt. Dit ontstaat doorgaands uit eenige Ziektens, welke overeenkomst hebben met de Spruw, neemt hiertoe een Tongfchraper na ieders goeddunken, en fchrapt daarmede de flym en vuiligheden van de Tong; dit gedaan zynde neemt dan een zagt kwasje of Stokje, omwonden met wat oud Linnen, doopt dat in dit volgende, by voorbeeld:

Neemt 4 lood Violen Stroop

$\frac{1}{2}$ lood fyn gevreven Borax

te famen onder elkander geroerd en beftrykt het daar mede waar 't nodig is.

No. 32.

Voor een Paard dat de klem in de mond heeft.

Als een Paard de klem in de mond heeft, zongdanig, dat het niet kan eeten, dan moet men terftond een goede Aderlating aan den hals doen, en aan de beide zyden van den Buik; en zoo het niet bedaard, dan met een uur aan de ander zyde

van den hals en in de Borst, men moet de Kakebeenen en het hoofd smeeren en vryven, by voorbeeld, men neemt

2 lood Therpentyn oly

2 lood Traan

te samen gemengd.

Na deze smeering moet men oock nog warme pap om den hals en kakebeenen leggen. Men ne-
me daartoe Camille en Vlier Bloemen, kaasjes
bladeren, Lynzaad meel in bier of water gekookt,
met wat Raap oly er op gedaan, en dat warm om
den hals en kakebeenen gedaan, en het hoofd toe
gedekt en warm gehouden, en als men kan, dan
geeft men het Paard in eens in

4 lood Bakelaar

2 lood Rhabarber

1 lood Meester wortel

te samen tot een Poeder met warme Karnemelk.

Gedurende deze Kwaal geeft men warm water,
met honing en roggen meel te drinken.

No. 33.

*Voor een Paard dat de uitwendige Wormens
heeft.*

Dit ongemak is besmettelyk.

Neemt 3 lood Poeder van Jalappe, doet daar
wat Jenever op tot dat het vogtig wordt, laat het

sen

een nacht staan om de hartsagtige deelen te ontbinden, en geeft het 's morgens, met byvoeging van wat water op eens in; dit doet men 2 of 3 maal om den anderen dag.

Dan doet men een goede Aderlating aan den hals, dit gedaan zynde

Neemt dan 1 lood Duivels Drek

1 lood Knoefloek

onder el ander is een zuig lapje op de toom, in de mond gedaan ten minste 2 of 3 dagen aanhouden, uitgenomen als het Voeder eet.

Neemt om de huid te waschen 2 lood wit vitriool in een vles vol regenwater gesmolten en daar mede alle daag eens gewaschen, tot dat het genezen is.

No 34.

Voor een Paard dat Schurft is.

Neemt 1 pond Bloem van Zwavel, hier van alle morgens 3 tinnen lepels vol over het Voeder, of met wat stroop gemengd, in water ingegeven.

En smeerd het Paard dunnetjes met deze zalf daar het Schurft is, alle dagen eens tot het genezen is.

Neemt 1 pond groene Zeep

1 pond Bloem van Zwavel

C 2

1 lood

1 lood Sal ammoniak

2 lood Lyn oly

dit te samen gemengd tot een Zalf, of neemt

$\frac{1}{2}$ lood witte Mercurius

$\frac{3}{4}$ lood wit Vitriool

$\frac{1}{2}$ lood Wyn azyn

te samen in een Wynvles, het overige gevuld met Regenwater en daar mede 1 of 2 maal daags gewaschen tegen het hair op, en zoo dit voorgaande niet mogt helpen.

Neemt dan 6 lood Kwikzilver, roerdt die onder 4 lood dikke Therpentyn, tot dat men geen kwik ballerjes meer kan zien, doet er dan by een pond Verkens vet, dit alles koud, wel onder elkander geroerd hier mede om den anderen dag, dunnetjes gesmeerd daar 't is, en als de schubben beginnen los te gaan en af te vallen, wast het dan altemets met zeepwater om de huid en 't hair weder schoon te krygen, men laat 't Paard alle week eens Purgeeren van 2 lood Rhabarber poeder in eens in te geven met water

No 35.

Voor een Paard dat Boeglamming is, of zich verboegd heeft; anderen noemen het verrukken.

Neemt dan $\frac{1}{2}$ lood fyn gestoten Gom Euphor

3 lood

2 lood Boom oly
4 lood Therpentyn oly

te samen gemengd en daarmede geduurig gesmeerd,
en dan met een wollen lap gewreven, men kan
ook gebruiken,

Traan

Laurier oly

Peter oly van elks 2 lood

Therpentyn oly 4 lood

te samen gemengd; gebruik als van het voorige,

No. 36.

*Voor een Paard, tegen eenige accidenten
welke ontstaan zyn uit verwrikking,
verstuiking, of anderzins.*

Men brenge dezelve eerst in order.

Neemt dan 4 lood Therpentyn oly

1 lood Laurier oly

1 lood Hennip oly

1 lood Lyn oly

1 lood traan

te samen gemengd en daarmede gesmeerd en ge-
vreven met een wollen lap daar de Kwaal is.

No. 37.

*Voor een Paard, tegen allerley opens
Wonden.*

Gebruikt men weeke Basilicum, ook doet men daar wel in wat rood Precipitaat: men kan ook gebruiken Venetiaansche Therpentyn, en als 'er vuil vleesch in komt, doet men daar by fyn gevrevene blauwe Vitriool, en legt die in of op de Wonde met plukfel van oud linnen; men overdekt dezelve met een klevende Pleister van harde Basilicum of Diachel Gom. NB. Men neme in aanmerking hoe de Wonde is, 't zy dat hy eens of 2 maal op een dag moet verbonden worden,

No. 38.

*Voor een Paard dat inrottende en stinkende
Wonden heeft.*

Men zuivert dezelve eerst zoo veel met een daartoe geschikt Instrument, als nodig is

Neemt dan by voorbeeld:

2 lood Venetiaansche Therpentyn

3 lood aftrekzel van Mirrhe door Brandewyn

$\frac{1}{2}$ of $\frac{1}{4}$ lood fyn gevreven blaauwe Vitriool

te saamen wel gemengd en hier in weeken van oude linnen plukzel gedoopt, om in de wonde te leggen tot dat hy zuiver is; men overdekt dezelve met een Pleister als vooren by No. 37. En als de Wonde met Roos is aangezet, bestrykt dan dezelve van buiten met het smeerzel welk men tot de zeere tepels der Koebeesten gebruikt by No. 89. NB. Men doet 't Paard ook dikwyls Purgeeren van 2 lood Rhabarber Poeder, of 4 lood wonder Zout van glauber, in kokend water gesmolten, in eens in te geven.

No. 39.

Voer een Paard om de Vliegen van de Wonde te houden.

Neemt Laurier oly,
 Boomoly,
 gesneden Coloquint appel,
 van elks even veel

Kookt dit te saamen en strykt er van om de wonde.

Ook kan men de Paarden daar mede smeeren op dat zy van de Vliegen bevrÿd blyven.

Het sap van Kruiemunt of Duivels Drek in Brandewyn of Genever geweekt, en daar mede bestreken, is ook goed.

No. 40.

*Voor een Paard, om 't Bloeden te beletten
by allerley kwetsuren.*

Neemt Bovist zoo veel gy wilt in Brandewyn
of Genever nat gemaakt, legt dat op 't gekwetste
en omwind het met een linnen lap.

No. 41.

*Voor een Paard dat door Zadel of eenig
ander Getuig gedrukt is.*

Neemt dan by voorbeeld:

1 lood fyn gevreven loodsuiker

8 lood Regenwater

te samen wel gemengd, hier in een doek nat ge-
maakt, en daar mede gewasfchen, en de natte
doek op de wonde gelegd, mits geduurig vogtig
te maken.

No. 42.

*Voor een Paard tegen veele gezwellen, waar
dezelve ook zyn.*

Kan men gebruiken deze volgende Oly.

Neemt Lyn oly

Peter oly

Therpentyn oly

Hennip oly, van elks even veel,

wal

wel onder elkander gemengd, eens of tweemaal
daags daar mede gesmeerd, en met een wollen lap
door de oly bevochtigd, omwonden,

No. 43.

*Voor een Paard om een Gezwel te doen
ryp worden.*

Indien het mogt gebeuren dat een Paard, 't zy
door de onagtzaamheid van den Oppasser, of an-
derszins, van voornoemde No. 41. of 42. niet
kan genezen worden, en men tot rypmaking van
't gezwel moet overgaan,

Neemt dan Haver gort in Karnemelk gekookt
daar onder geroerd meel van Lynkoek, met wat
Lyn oly te samen wel gemengd tot een pap. Dit
geduurig warm op 't gezwel gelegd, tot dat het
doorgaat, of met een Lanset kan door gestookt
worden om er weeken in te steken, gelyk als by
No. 37. en 38. wel staan aangetekend, na tyds
omstandigheid.

No. 44.

*Voor een Paard dat Spatten of overhoeven
heeft, of overkoot is.*

Deze voorestaande gemengde oly by No. 42.
aangetekend is mede dienstig tegen de Spatten en

Overhoeven of het Overkooten. Men gebruikt
dezelve als vooren,

No. 45.

Voor een Paard dat Moekvoeten heeft.

Welke uit veele oorzaken voortkoomen, 't is
best dat men 't Paard eerst doet Purgeeren van

2 lood Rhabarber poeder

$\frac{1}{2}$ lood Salpeter poeder

te samen gemengd, 's morgens op eens in te geven
met water, en de beenen of pooten te waschen
met azyn van goudglid 1 deel, regenwater $\frac{1}{2}$ deel,
ten, te samen gemengd

Of neemt 2 lood witte vitriool Poeder

1 lood gebrande aluin Poeder

12 lood wyn azyn

34 lood regenwater

te samen gemengd 2 of 3 maal daags mede te
waschen.

No. 46:

*Voor een Paard dat zich op de kroon van de
Voet heeft getrapt.*

Als een Paard zich op de kroon van de voet
of anders getrapt heeft, zoo dat er opening is,
maakt dan een week van plukzel, doopt die in

Ve:

Venetiaansche Therpentyn, legt die er op, of steekt hem er in, omwind dezelve met een linne lap, doet dit alle dagen eens, tot dat genezen is.

No. 47.

Voor een Paard dat vernageld is, spykers, glas, of iets anders in de voet heeft.

Gebruikt men op dezelve wys de Venetiaansche Therpentyn mits eerst gezuiverd van de in zynde onzuiverheid.

No. 48.

Voor een Paard dat Wratten heeft.

Men gebruikt om dezelve te verdryven daar zeer voorzigtig toe, Vitriool oly of sterk water, hier in gestoken de punt van een schryfsen, en daar mede op de Wrat of Wratten gedaan, alle dagen eens of 2 maal, en als dezelve weg zyn geneest men het met Venetiaansche Therpentyn.

No. 49.

Voor een Paard dat een scheur in de Buik of Liezen heeft.

Dan moet men hetzelfde neder leggen op de rugge of zyde, op dat de uitgesakte darmen er weder insakken, of gemakkelyk kunnen ingebracht

worden: dan maakt men eene opening in het vel, zoo groot als de breuk of scheur is, en naaid dan eerst de baad van de Buik of Liest met een kromme naald, en dubbeld zyden draad wel en ter deeg toe, en dan met balsam Bopaiva gesmeerd, en zoo men die niet kan krygen, dan met wat ongezaute boter, dan naait men 't vel toe, en smeerd 't met balsam Copaiva, legt dan een goede Compres in Brandewyn of Genever nat gemaakt, op 't gescheurde, en dan een plaat van lood daar over; dan legt men nog eenige dubbeld gevouwene doeken en een vast en wel gepracticeerden band om 't lyf, veor al niet te smal, om de Compres wel vast te houden. en 2 of 3 maadags de Compres vogtig gemaakt met Brandewyn of Genever. Het Paard dient 10 dagen opgebonden te worden, op dat het niet kan gaan leggen, op de Compres en looden plaat moet wel gelet worden; tot dat het genezen is.

Men neemt smeer en Althea wortels, van ieder 4 lood in een Emmer vol water, gekookt met 3 of 4 handen vol Haver, en dat te laten drin en, hoe minder Voeder men het Paard geeft, des te beter.

Als de Breuk in de Beurs geschooten is, dan moet dezelve door de Lubber gesneden en genezen worden.

No 50.

Voor een Paard dat Luizen heeft.

Neemt $\frac{3}{4}$ lood witte Mercurius in een vlesch, doet daar by 23 of 24 onsen Regenwater, wel omgeschudt, laat 't staan tot dat het gesmolten is, wast daar mede 't Paard tegen 't hair op.

No. 51.

*Voor een Paard dat de Kram in 't Been,
of Beenen heeft.*

Dit kan men gewaar worden, om dat zy niet kunnen gaan op dat Been, daar zy de Kram in hebben, of hetzelfde niet kunnen verzetten.

Neemt dan een touw van de dikte als een vinger of daar omtrent, wind dat styf om 't been, en knoopt 't vast, de Kram zal spoedig genezen zyn.

No. 52.

*Voor een Merri Paard dat niet van de
Hengst wil houden.*

Neemt 10 of 12 grein gepulveriseerde Spaansche Vliegen- $\frac{1}{2}$ lood gepulveriseerde Salpeter, te samen wel onder elkander gemengd, 's morgens rugteren in eens in te geven met water, en 2 of 3 uur er na te laten bespringen.

D 3

No.

No. 53.

Voor een Merri Paard dat niet Hingftig is.

Het gebeurt wel dat sommige Merri Paarden niet Hingftig of zoogenaamd vrolyk worden, op dien tyd als men 't liefst heeft; om dit te bevorderen:

Neemt dan 4 lood beste zwarte peper, fyn gefloten, en dan met wat water gemengd, geeft men het in eens in.

No. 54.

Voor een Paard dat niet groeit.

Om magere Paarden te doen groeijen, en de Buik te doen doorfakken, geeft men hun aange naam Voeder, dat niet heel kragtig is; by voorbeeld: Gemalen Haver, gemalen Mout, Semelen onder Hakzel van Haver Sroo, met wat water of Karnemelk gemend; onder dit Voeder doet men wat Zout

En in plaats van water, geeft men te drinken water daar gemalen Haver en Roggen meel is in gekookt, en om de 14 dagen eens laten Purgeeren van 2 lood Rhabarber

$\frac{1}{2}$ lood Salpeter

te samen gemengd tot een Poeder op eens in te geven met water

No.

No. 55.

H U L P M I D D E L E N

voor Koebeesten en Ossen.

Het is zeer dienftig dat Koebeesten en Ossen ten minften 2 of 3 maal in 't Jaar worden Adergelaten, voornamentlyk in 't warm Zomer faifoen op dat er geen ontfteking door 't sterk groeijen of anderszints in 't bloed kome.

No. 56.

Remedie voor Beesten!

Terwyl er veele Ziekten onder de Beesten zyn; doch voornamelyk twee die dezelve meest onderhevig zyn, te weten: *overvloed van bloed en gas.*

Om dit te wederftaan, neemt dan

½ lood Gentiaan Wortel

1 lood Mirrhe.

1 lood Salpeter

4 lood Cremor Tartari

2 lood Rhabarber.

Dit tot een fyn Poeder, en wel onder elkander gemengt in 2 of 3 maal ingegeven met Karneimelk doch zoo als ik te vooren gezegd hebbe, moet men de Beesten geduurig doen Aderlaten, voornamentlyk als ze sterk groeijen, op dat er geen ontfteking in het bloed kome.

Noy

No. 57.

*Voor een Beest dat Ziek is en men zelfs
niet weet wat de Kwaal is.*

Neemt dan 1 of 2 lood na dat het Beest groot
is, Poeder van Rhabarber met Karnemelk ge-
mengd, in eens in te geven.

NB. Men moet in aanmerking houden dat men
de Purgatien als het geen noodzakelykheid vor-
dert, 's morgens nugteren ingeeft, en hun he-
Voeder onthoudt tot de werking over is, ten
minsten 2 uur na de ingeving, alsmede met ande-
re middels die men ingeeft, ten minsten een uur
na en voor het Voeder; anders kunnen de Medi-
cynen niet werken door al dat menigvuldig Voe-
der.

En 4 uur na de Purgatie dit Poeder,

1 lood Calmus wortel

1 lood Gentiaan wortel

1 lood Alans wortel

$\frac{1}{2}$ lood Salpeter

te samen gemengd tot een Poeder, op eens inger-
geven met Karnemelk.

No. 58.

*Voor een Beest dat Teuws is, of niet wil
Eeten.*

Neemt dan Roggen brood in Bier gekookt, zoo
veel

veel gy wilt geeft het op onderscheiden tyden in
om te verskischen.

No 59.

*Voor een Beest dat het Lyf zwellt, of
zugtig is.*

Laat het Beest eerst Purgeeren van een of twee
lood Poeder van Rhabarber of Jalappe met wat
water in te geven, en daat na

Neemt 2 lood Bakelaar

1 lood Anys zaad

1 lood Sevenboom

$\frac{1}{2}$ lood Salpeter

alles fyn gestoten te samen gemengd met 2 lood
Verkens vet, op eens in te geven met wat water.

Of neemt dit Poeder, indien er geen afgang
genoeg is:

2 lood Bakelaar

2 lood Venkel zaad

1 lood Gentiaan Wortel

1 lood Coloquint

te samen gemengd tot een Poeder in eens in te
geven met warme Karnemelk.

No. 60.

Voor een Beest dat veel Kucht of Hoest.

Neemt $\frac{1}{2}$ lood Salpeter.

1

1 lood

1 lood Gember wortel

1 lood Alans wortel

1 lood Galanga wortel

te samen gemengd tot een Poeder met Syroop en water op eens ingegeven, men doet dat 3 of 4 morgens agter een, en geeft te drinken water daar Hontjes draf en Kaasjes of Althae Bladeren zyn ingekookt.

No. 61.

*Voor een Beest dat het Venyn of vliegende
Wrang heeft.*

Neemt 1 lood Angelica wortel

1 lood Meester Wortel

1 lood Anys zaad

1 lood Aioë

te samen gemengd tot een Poeder met

4 lood Wyn zyn

4 lood Genever

1 lood Veneetsche Teriakel

in eens in te geven

Of neem

12 lood Bakelaar

4 lood Meester wortel

1 lood Coloquint appel,

te samen gemengd tot een Poeder in 2 maal inge-
geven een uur na elkander met Karbemeik.

No.

No. 62.

Voor een Beest dat niet kan Pissen.

Zie voor een Paard No. 18, 19 en 20.

No. 63.

Voor een Beest dat Bloed pist, of zoogenaamde Rode Meesr heeft; anderen noemen het Weer Weyds.

Tegen deze Kwaal kan men veilig gebruiken als voor een Paard No. 21, mits geen Opium er in.

Ook kan men dit volgende gebruiken:

Neemt 4 lood Althea Stroop

4 lood Lyn oly

$\frac{1}{2}$ lood Rhabarber Poeder

te samen wel gemengd op eens in te geven.

Een ander.

Neemt $\frac{1}{2}$ pond gemeene Stroop

$\frac{1}{2}$ pond gezuiverd Verkens vet

1 lood Rhabarber Poeder

te samen gemengd, in eens in te geven.

Een ander.

Neemt 1 oort Raap oly,

6 lood Poeder van glauber zout.

te samen gemengd in 2 maal in gegeven, 's morgens en 's avonds of in 2 morgens.

Een ander.

Neemt $\frac{1}{2}$ pond gezuiverd Verkens vet

2 lood Bakelaar Poeder

1 lood Rhabarber Poeder

te samen gemengd op eens in te geven, den anderen morgen dito.

Een ander.

Dit word van zommigen geprezen, toch ik laat het aan zyn plaats.

Neemt 1 lood Armenische Kley

$\frac{1}{2}$ lood Anys oly

2 lood Tiggel of Steen oly

1 lood Barnsteen oly

te samen gemengd in drie maal in gegeven, 's morgens, 's middags en 's avonds, met een mengsel oud Bier.

NB. Men kan ook Balsam Sulphur gebruiken in plaats van de Steen oly.

Nog een ander.

Toch dit word zeer zeldzaam gebruikt

Neemt 4 lood Opium

2 lood Therpentyn oly

2 lood

2 lood Regenwater

te samen gemengd, in een maal ingegeven.

NB. Men neeme in aanmerking dat het voor een volwasfen Beest is gerekend; klein Vee na rato.

No. 64.

Voor een Koe die met het Vuil blyft staan, of daar 't vuil niet af wil.

Men kan 't ook noemen de Nageboorte van 't Kalf; by sommigen genoemd de Neeze, gelykmen by de Paarden noemt de Haame.

Neemt 2 lood Meester wortel

2 lood Bakelaar

te samen gemengd tot een Poeder, op een maal ingegeven met stroop en Water.

Een ander.

Neemt 3 lood gestoren wit wortel zaad

4 lood Therpentyn oly

te samen gemengd in eens in te geven met brood.

Men neeme in aanmerking, dat men de Koe warm drinken geeft.

Daar toe kan men gebruiken, gemalen Haver en Roggen meel in water gekookt. Dit drinken kan men oek geven aan de voorgaande, die bloed Pissen, en voor een Koe die gekalft heeft, welk

nog volgt; en in meer andere gevallen van dien aard, terwyl dit een verzagende drank is, daarin tegendeel de zuure Karnemelk in 't gefolterd lichaam prikkelt, en pijn veroorzaakt.

No. 65.

Voor een Koe die gekalfd heeft.

Neemt 2 lood Bakelaar Poeder
2 lood Sircop
2 lood Lyn oly

te samen gemengd op eens in te geven;

No. 66.

Voor een Koe die napersing of navlagen heeft van het Kalven.

Neemt 4 lood Opium, smelt het in water, of doet het in brood, geef 't in eens in.

No. 67.

Voor een Koe die de melk niet wil laten schieten.

Wanneer men aan het Melken gaat, gebeurt 't wel dat men weinig of geheel geen Melk kan krygen, of schoon 't Gier of Eiter rykelyk en wel van Melk voorzien is, deze Kwaal koemt uit onderscheiden oorzaken voort:

Neemt

Neemt 2 lood Meester wortel
 2 lood Bakelaar.
 1 lood Gentiaan wortel
 te samen syn gestoten, 's morgens op een maal in
 gegeven, met wat water.

No. 68.

*Voor een Koe die Banden heeft van bins-
 nen, waar door verhinderd wordt om
 haar vrugt voort te brengen; ande-
 ren noemen het Strik Bullen.*

Neemt 6 lood Meester wortel
 3 lood Peterfelie zaad
 1 lood Sevenboom bladèren
 te samen gebragt tot een Poeder, om in 2 maal
 in te geven met warme Karnemelk, 2 uur na el-
 kander als het nodig is, voor een groot Beest,
 en voor een klein Koe Beest, in 3 Poeders ver-
 deeld, als vooren in te geven, 2 uur na elkander
 indien de Banden van 't eerste of tweede Poeder
 nog niet weg zyn.

No. 69.

Voor een Beest dat aan de Wind is.

Welk doorgaans tuschen vel en vleesch is.
 Nesmt dan 1 of 2 lood, na dat het Beest groot
 is

is, Appel Coloquint, kort gesneden met 1 of 2 lood gestoten anys zaad, en 1 of 2 lood Poeder van Bakelaar, te samen gemengd op een maal ingegeven met wat warm water, om te Pargeeren en wind te lossen. En op de huid in het vel eenige sneedjes gesneden, en daar een Rietje in gestoken om de winden te ontlasten, en met een wollen lap het Beest gevreven daar de wind zich ophoudt.

No. 70.

*Voor een Beest dat alleen de Wind in de
Ingewanden heeft, 't zy Colyk of
Buik pyn.*

Neemt dan 4 lood anys zaad, gestoten.
2 lood Rhabarber Poeder
2 lood Boom oly

te samen gemengd in eens in te geven, met wat warm water.

No. 71.

Voor een Beest dat de Wrang heeft.

Tegen deze Kwaal wordt doorgaans gebruikt 2 lood Wrang oly in eens ingegeven, welk oly bestaat uit 4 deelen Therpentyn oly, en 1 deel Balsam sulphur, men steekt dan ook wel een wrang wortel, mits die moet van binnen wit zyn, ander

ders deugd die niet, tusſchen de agterſte beenen
in 't vel, alwaar de wrang zich dan vergadert met
een bult en na eenige tyd valt daar een gat in,
welk men dan wederom geneest met weeke Baſi-
licum doch ik houde beter dat men een Purgatie
ingeest met dit volgende, welk dienſtig is tegen de
Wrang.

Neemt 2 lood Rhabarber

1 lood Meester wortel

2 lood Bakelaar

1 lood Gentiaan wortel

$\frac{1}{2}$ lood Salpeter

te ſamen gebracht tot een Poeder op een maal in
gegeven met Karnemelk.

No. 72.

Voor een Beest dat vervangen of ſtyf is

Neemt 6 lood Bakelaar Poeder

1 lood Gentiaan wortel Poeder

$\frac{1}{2}$ lood verdikt afkookſel van ſlaap bollen

of $\frac{1}{2}$ lood Opium

te ſamen gemengd met warme Karnemelk, in eens
ingegeven. t Beest in ſtroo gezet en warm toege-
dekt, gelyk als by een Paard No. 15. op dat het
een goede uitwazeming krygt, NB. Eerst Ader-
gelaten is best.

Voor een Beest dat het lyf buiten heeft.

Men gaat voorzigtig te werk . Neemt zoete melk , giet daar zoo veel kokend water in dat de melk bloed warm is , maakt daar in doeken nat , en die om de hand gewonden , en brengt zoo het lyf binnen , op dat men de ingewanden niet beschadige , ten dien einde legt men het Beest voor laag , en agter hoog , ook kan men het lyf spoedig inbrengen , als men het Beest op de Rug legt met een Zeel onder 't Kruys (dat nu onder is) , en zoo 't Beest van achteren hoog opgetild , dan zake het lyf mer enige hulp van zelfs in , doch dit moet men spoedig doen , om dat het Beest niet lang op de Rug kan liggen .

Voor een Koe Beest dat op Kalven staat.

Het gebeurt wel als de Koe Beesten digt aan het Kalven zyn , dat haar het Gier of Eller zwelt , door dien ze in goede Weyde gaan of op Stal goed gevoed worden , 't zy door zugt , of melk zoodanig of ze reeds gekalft hadden ; indien dit gebeurt , moet men dezelve 1 of 2 maal daags Melken , even als of ze gekalft hebben , om alle kwade gevolgen voor te komen die daar uit konnen ontslaan en zomtyds dodelyk zyn ,

Voor een Beest dat Wormen heeft.

De ondervinding heeft geleerd dat de Beesten als het natte Zomers zyn, met ongezonde lever en milt voorzien zyn, en met veele wormen be-
hebt: om dit te genezen, zet men het Beest eeni-
ge weeken op stal, en geeft het hooy en ander
droog Voeder te eten om het lichaam te zuive-
ren, en de wormen te verdryven neemt men voor
een Beest

- 2 lood knoppen van alst
- 1 lood Sevenboom bladeren
- $\frac{1}{2}$ lood Appel Coloquint
- 1 lood Bakaiaar
- $\frac{1}{2}$ lood Gentiaan Wortel

dit te samen gebracht tot een Poeder alle morgens
nugteren zoo een portie op een maal ingegeven
met water tot het Beest genezen is; doch als het
Beest te sterk er van Purgeeren mogt, dan laat
men de Appel Coloquint er uit; klein Vee geeft
men na rato dat ze groot zyn. Zie ook voor een
Paard No. 13.

Voor een Beest dat de Koorts heeft.

Zie voor een Paard No 28.

No. 77.

Voor een Beest dat Hoofdpyn heeft.

Zie voor een Paard No 29.

No. 78.

*Voor een Beest dat te veel of te sterk
afgang heeft.*

Men geeft hetzelfde eerst in 2 lood Rhabarber
Poeder om de kwade stof te verdryven, en dan
om de ingewanden te verzagten en te zuyye-
ren.

Neemt 4 lood Althea Syroop

1 lood Opium

1 lood Salpeter

2 Eyer dooren

1 lood traga canth gom in water ge-
smolten, op een zagt vuur tot een pap.

hier kan men de Opium by smelten
dit te samen wel onder elkander gemengd, in twee
maal in te geven, 's morgens en 's middags, en
zoo het niet bedaard, dan moet men den volgen-
de dag wederom het zelfde doen. Zie ook voor
een Paard No 27.

No. 79.

Voor een Beest dat de besmettelijke ziekte heeft.

Terwyl er die thands niet heerscht, vinde ik
niet

niet nodig daar voor Geneesmiddelen aan de hand
te geven.

No. 80.

*Voor een Beest dat gallig is, of overvloed
van galle heeft.*

Dit is een Ziekte die niet wel te genezen is,
en daar doorgaans na verloop van eenige tyd de
dood opvolgt, doch ik geloof, als men het beest
een braakmiddel kon ingeven, zulks van een goed
gevolg zou zyn, doch dit is beswaarlyk; maar als
men hetzelfde 2 lood Rhabarber Poeder, met
3 lood Cremortart

te samen gemengd in 2 maal ingaf, 's morgens en
's middags met water voor een groot Beest om
den 2den of 3den dag, en voor klein Veena rato,
dit zou dunkt my van eene goede uitwerking zyn;
doch voor deze Kwaal wordt zelden iets gedaan.

No. 81.

*Voor een Koebeest, dat het Gier of Eller
zwellt.*

Welk doorgaans uit koude of ander ongesteld-
heid uit het lichaam voortkoomt, 't welk men ook
wel Roos noemt die op 't Gier of Eller schiet.

Neemt 4 lood Althea zalf
2 lood Blauwzel

F 5

te

te samen wel gemengd en smeerd daar mede 3
maal daags 't Gier of Eller

Men kan ook gebruiken, in plaats van de Althe
Zalf met onderroering van 2 lood Blauwzel.

Neemt 1 lood dikke therpentyn

$\frac{1}{2}$ lood geel was

1 lood Verkens vet

$1\frac{1}{2}$ lood Raap oly

dit te samen zagtjes gesmolten tot een zalf.

NB. Men laat 't Beest ook zagtjes Purgeeren,
van 2 lood Rhabarber Poeder, met warme Karne-
melk ingegeven, en men geeft het warme Karne-
melk te drinken.

No. 82.

*Voor een Koe beest dat zeere Pappen of
Kloven in de Speenen heeft.*

Neemt 1 lood Boom oly

1 lood azyn van goud glid

te samen zoo lang geroerd, tot dat het een zalfje
wordt, en dan met een veer van deze zalf ge-
smeerd daar 't nodig is, na dat het gemolken is,
mits eerst de Speenen droog afgeveegd.

No. 83

Voor een Beest dat ongemak in de mond heeft.

Zie voor een Paard No 31.

No.

No. 84.

Voor een Beest dat schurft is?

Zie voor een Paard No. 34.

No. 85.

Voor een Beest dat Luizen heeft.

Zie voor een Paard No. 50.

No. 86.

Voor een Beest dat Oogkwalen heeft.

Zie voor een Paard No. 30.

No. 87.

Voor een Beest om diktens te verdryven.

*Het zy door stooten, schoppen, of uis-
andere oorzaak voortgekomen.*

Zie voor een Paard No. 41 en 42.

No. 88.

*Voor een Beest om een Gezwel te doen
ryp worden.*

Zie voor een Paard No. 43.

No. 89.

Voor een Beest in allerley opene Wonden?

Zie voor een Paard No. 37.

No 90.

*Voor een Beest dat inrottende en stinkende
de Wonden heeft.*

Zie voor een Paard No. 38.

No. 91.

*Voor een Beest tegen de Vliegen by opene
Wonden.*

Zie voor een Paard No. 39.

No. 92.

*Voor een Koe - Beest droog te maken dat
het geen melk meer zal geven.*

Neemt by voorbeeld;

- 2 lood dikke Therpentyn
- ½ lood geel Was
- 2 lood Verkens vet
- 2 lood Therpentyn oly
- ¼ lood Camfer

dit te samen gemengd tot een smeerzel, en daar
van alle daag eens van om het Gier of Eller en
Melk - aderen gesmeerd met een kwasje: men
moet om den anderen, derden of vierden dag,
de Melk er eens uittrekken, na dat het Gier of
Eller dik is, op dat het Beest van de Wey of
heuyachtige deelen des Melks ontlast worde, die
doen.

doende dan heeft men geen verſweering te wagten.

NB. Men doet de Camfer in de Therpentyn oly. welke daar in ſmelt, het geele Was met het Verkens vet ſmelt men op een zagt vuur; geſmolten zynde doet men de dikke Therpentyn er by, en dan de Therpentyn oly daar de Camfer in is, dan te ſamen wel onder elkander geroer tot het koud is, bewaar het, tot 't gebrûik.

No. 93.

*Voor een Beest om 't bloeden te beletten
by allerley kwetzuuren.*

Zie voor een Paard No. 40.

No 94.

Clisſteer voor een Beest.

Zie voor een Paard No. 6.

No. 95.

Voor een Beest dat Wratten heeft:

Zie voor een Paard No. 48.

No. 96.

*Voor een Beest dat een ſcheur in de Buik
of Liezen heeft, anderen noemen 't de
Buik ontzonken.*

Behandelt men 't zelve als by een Paard No. 49.

No. 97.

*Voor een Koe Beest dat niet van de Bul
of Bol wil houden, en dus wederom
Vaarig of Buls wordt.*

Zie voor een Paard No. 52.

No. 98.

*Voor een Koe die niet Vaarig, Vrolyk of
Buls wordt.*

Zie voor een Paard No. 53. maar is het een
klein Koe Beest, dan geeft men 2 lood in.

No. 99.

H U L P M I D D E L E N
voor SCHAAPEN.

Gelyk als voor de Beesten by No. 55. dech-
men doet deeze Aderiating doorgaans in de steere
om dat zulks het gemakkelykst kan geschieden,
en als het genoeg gebloed heeft, wiidt men er
een lindje om. om het bloeden te doen ophou-
den.

No. 100.

Behoed middel voor Schaapen tegen de Wrang.

Neemat Balsam sulphur, en Therpentyn oly, van
ieder even veel, on.

onder elkander gemengd, neemt dan Byën brood zoo veel gy wilt, laat van deze bovenstaande Balsam en Oly daar op druppen, legt het dan op een Tost of Comvoor met vuur in het Schaap hok, en daar mede rond gegaan als de Schaapen er in zyn, welke dan beginnen te loopen en te snuiven, alsmede de lucht in te ademen, en welke alsdan van de Wrang of Vernyn bevryd blyven.

No. 101.

Voor Schaapen die het Ruit hebben of Schurft zyn.

Neemt dan van deze navolgende zalf, en smeert dezelve dunnetjes daar 't nodig is

$\frac{1}{2}$ pond dikke therpentyn

$\frac{1}{2}$ pond kwik zilver

2 lood lauwrier oly

1 lood vries groen

te samen wel gemengd en zoo lang geroerd, dat men geen kwik bolletjes meer kan zien, dan neemt men 1 pond Verkens vet, of anders genoegd smout, roerd er dit koud onder tot een zalf, want als 't vet gesmolten er onder gedaan word, dan loopt de kwik weer tot een, en gy zult geen nut genieten.

No.

Voor Schaapen die het slimme Ruit hebben.

Ter geneezing van deze Kwaal, neemt by voorbeeld:

- 2 lood Aluin
- 2 lood wit vitriool
- γ lood blaauw vitriool
- ½ lood witte mercurius
- 4 lood bloem van zwavel

dit alles tot een fyn Poeder en wel onder elkan-
der gemengd, neemt dan van dit Poeder zoo veel
gy wild, doet daar zoo veel tranen by als nodig is,
dat het een smeerzel of zalfje wordt, en smeerd
hetzelve dunnetjes daar het nodig is, om den
anderen dag.

Deeze kwade stof openbaard zich doorgaands
eerst op de neus of daar omtrent, en als dezelve
aan de beenen komt, dan is het van een kwaad
gevolg, en zeer nuttig dat men het Schaap alle
morgens $\frac{1}{4}$ of $\frac{1}{2}$ lood bloem van zwavel in wat
stroop gemengd met water ingeeve.

No 103.

Voor een Schaap dat de Dol in het hoofd heeft.

Dit is een Kwaal welk onder jonge Schaapen
heerscht, zeer zelden vindt men dit onder drie
sheeren. Deze Dol is een witachtige verdikte
stof,

stof, zittende in een vlies in de Hersenen, welke haar het hoofd doet scheef houden, en in de rondte gaan; de genezing geschiedt om de Harzen Pan door kunst op te ligten, en 't vlies daar de Dol in zit, er voorzigtig met een Instrument uit te neemen, op dat men de Hersenen niet befeh- digt. Dit alles verrigt zynde, behandelt men het verder na de konst om te genezen.

No. 104.

De overige Hulpmiddelen tot de geneezing voor de Schaapen, kan men na zien op deeze navolgende No. voor de Beesten.

55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65,
66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76,
77, 78, 80, 81, 82, 83, 86, 87, 88, 89, 90,
91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98.

Offchoon deeze veel onderscheid hebben in de grootte, daar na moet men ook onderscheid ma- ken met het ingeven van de Medicynen, om dat ik daar geen juiste of nette bepaling van kan ma- ken, wil ik liefst aan den ingever overlaten, welke doch wel in acht neemt, dat de Genees middelen tot inwendig gebruik voor een groot Beest zyn ingericht.

Voor een ZWYN of VERKEN.

Offehoon aan deze Dieren niet veel Hulp of Geneesmiddelen worden toegediend, of gegeven zyn dezelve toch met eenige Kwalen behebt, en daarom vinde ik niet onnodig, om dit geringe aan de hand te geven tot genezing van dezelve.

Als een Zwyn ongesteld is, en men zelfs niet weet wat de Kwaal is, neemt dan 3 lood Bloem van Zwavel, mengt dat onder wat Garsten Meel en Karnemelk; laat het dat op-eeten, of geeft het in.

Voor een Zwyn dat vervangen of styf is.

Neemt 2 lood Bakelaar Poeder

½ lood Salpeter Poeder

met Karnemelk in eens in te geven, eerst Bloed gelaten in de 3de Ril van de boven Bek van vooren.

Voor een Zwyn dat de Wrang heeft.

Neemt 4 lood Boom oly

1½ lood Wrang oly by No 71. beschreven, hoe dezelve gemaakt wordt.

te samen gemengd met Karnemelk in eens in te
geven, eerst Bloed gelaten als vooren,

No. 108.

Voor een Zwyn dat Jongen heeft.

Is zeer dienstig dat men geduurig 1 lood fyn
gevreven Salpeter onder haar Voeder geeft, of
3 lood Bloem van Zwavel, welk een goede door-
straling geeft in 't bloed en andere vogten,

No. 109.

Voor een Zwyn dat niet wil Eeten.

Neemt 1 lood Poeder van Gentiaan wortel

1 lood Poeder van Calmus wortel

$\frac{1}{2}$ lood Poeder van Rhader

te samen gemengd met Karnemelk, in eens in te
geven, of iets anders.

No. 110.

*Voor een Zwyn dat teuws is, of van 't
Eeten is, en zyn gewoon Voeder niet
wil gebruiken.*

Neemt dan Roggen Brood en wit Zand onder
elkander gemengd, met wat Karnemelk, dat het
een Pap worde en laat het dien op eeten,

No.

No. 111.

*Voor jonge Zwynen, of, anders genoemd
Biggen of Keunen, die te veel afgang
hebben, en dan doorgaans sterven.*

Doet onder haar Drinken zeer fyn Vyzel van
Staal, met wit zand en Weiten meel, dit kan
men ook aan oudere geven.

No. 112.

Voor een Zwyn dat geen afgang heeft.

Neemt $\frac{3}{4}$ of 1 lood Poeder van Rhabarber
 $\frac{1}{2}$ lood fyn gevreven Salpeter
met Karnemelk gemengd in eens in te geven, die
kan men ook aan jonger geven, na rato dat ze
groot zyn.

No. 113.

Voor een Zwyn dat niet Pissen kan.

Neemt $\frac{1}{2}$ oord Booni oly
1 lood Therpentyn oly
te samen gemengd in eens in te geven, en indien
het een uur na de ingeving nog niet heeft gepist,
moet men wederom dezelve hoeveelheid in ge-
ven.